

УДК 378.011.3-051:62/69

С. Г. ШЕРЕМЕТЬЄВА

аспірант

Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті описано професійну підготовку майбутніх учителів технологій до педагогічної діяльності. Розглянуто структуру готовності майбутнього вчителя технологій до педагогічної діяльності. Обґрунтовано, що підготовка майбутніх учителів технологій до педагогічної діяльності повинна бути тісно пов'язана з навчально-виховним процесом вищого навчального закладу, у ході якого студенти мають можливість закріплювати на практиці отримані теоретичні знання й практичні вміння. Виділено основні компоненти готовності майбутніх учителів технологій до педагогічної діяльності.

Ключові слова: педагогічні технології, учителі технологій, педагогічна діяльність, уміння, навички.

Сучасна система освіти перебуває в стадії динамічного оновлення. Імпульсом цьому стали процеси реформування суспільства загалом та розвиток самої освітньої системи.

Вивчення процесу професійної підготовки майбутнього вчителя як суб'єкта інноваційної діяльності має важливе значення для підвищення якості підготовки майбутніх вчителів, особливо в зв'язку з інтенсифікацією інноваційних процесів у сучасній системі освіти [4].

Обговорення проблеми підготовки майбутніх учителів до педагогічної діяльності є ключовим питанням загальної й вищої педагогічної освіти.

В епоху інформатизації суспільства відбуваються значні зміни й у сфері освіти. На перше місце виходять не просто знання, а вміння застосовувати ці знання для вирішення різноманітних життєвих професійних завдань. Якість освіти тепер пов'язують з поняттям конкурентоспроможності фахівця, його компетентністю, що передбачає, насамперед, уміння працювати з інформацією, приймати самостійно обґрунтовані рішення, оновлювати свої знання. Тому одним з важливих завдань вищої освіти стала підготовка майбутніх учителів, зокрема вчителів професійної освіти, до педагогічної діяльності з використанням засобів і методів інформаційних технологій.

Дослідження освітніх систем різних країн показують, що практично в усіх них переглядають цілі загальної освіти, змінюють зміст, форми й методи, хоча в кожній країні ці процеси проходять по-різному.

У нашій країні, незважаючи на складні соціально-економічні умови, система загальної освіти розвивається в напрямі підвищення її варіативності, інтегрованості освітніх програм та їх гуманітаризації.

Мета статті – обґрунтувати методи підготовки майбутніх учителів технологій до педагогічної діяльності.

Розвиток педагогічних технологій у сучасній освіті сприяє збагаченню професійно-педагогічної, зокрема професійно-методичної, підготовки, наповнюючи її новим змістом, формами, методами та прийомами навчання, створюючи нові засоби навчання й удосконалюючи ті, що діють. Технологічна підготовка та культура майбутнього вчителя надають змогу усвідомлювати своє покликання, реальніше оцінити потенційні можливості, подивитися на педагогічний процес з позицій кінцевого результату [5].

Здатність студентів до педагогічної діяльності, результатом якої є готовність до цього виду професійної діяльності, реалізується в процесі загальної професійної підготовки й має спільні з нею компоненти. Водночас вона має свої специфічні особливості, зумовлені характером педагогічної діяльності й вимогами до особи, що її здійснює. Отже, згідно з провідними ідеями особистісно-діяльнісної теорії (А. Н. Леонтьєв, Л. С. Виготський, С. Л. Рубінштейн та ін.), розглядатимемо структуру готовності майбутнього вчителя технологій до педагогічної діяльності як сукупність чотирьох взаємопов'язаних структурних компонентів, наповнених якісними характеристиками й показниками:

1. Мотиваційний компонент, що виражає усвідомлене ставлення педагога до педагогічної діяльності і його ролі у вирішенні актуальних проблем сучасного навчання.

2. Змістовий компонент, що об'єднує сукупність знань педагога про суть і специфіку технологій, їх види й ознаки.

3. Операційний компонент, що заснований на комплексі вмінь і навичок із застосування педагогічних технологій у структурі професійної діяльності.

4. Компонент рефлексії, що характеризує пізнання й аналіз учителем явищ свідомості та діяльності [6].

Виходячи із цього, можна підтвердити, що системотвірним стрижнем професійної підготовки вчителя технологій до педагогічної діяльності є психолого-педагогічний і методичний блок дисциплін та підготовка майбутнього вчителя цього напрямку. Отже, майбутнього педагога потрібно навчати ставити педагогічні цілі як проекти формування компетентностей, а не тільки орієнтувань у деякій наочній сфері (у вигляді знань, умінь, навичок); він повинен володіти ефективною діагностикою ситуації розвитку особистості студентів; уміти здійснювати оцінювання й проектування механізмів, ресурсів його розвитку; володіти педагогічними технологіями; співпрацювати зі студентами в здійсненні соціальних і етично-гуманітарних проектів; пред'являти новий культурний досвід, що перетворює освітній процес на природний саморозвиток; створювати свої авторські педагогічні системи. Проте, зміст педагогічної освіти не в повному обсязі ідентичний тій професійній реальності, з якою на практиці зіткнеться майбутній педагог.

При цьому необхідно застосовувати такі інноваційні педагогічні технології:

— знайомство з моделями особистісно орієнтованого навчання студентів;

- використання проектно-дослідного методу навчання;
- навчання студентів у співпраці (учитель – студент, студент – студент, студент – учитель);
- оцінювання всіх видів діяльності студентів з використанням спеціальних критеріїв і форм;
- зв'язок навчального проекту з освітніми державними стандартами та навчальними програмами;
- інтерактивні методи навчання;
- навчання рефлексії;
- навчання за допомогою спеціальної системи запитань;
- формування критичного мислення й навичок мислення високого рівня [3].

Підготовка майбутніх учителів технологій до педагогічної діяльності, на наш погляд, повинна бути тісно пов'язана з навчально-виховним процесом вищого навчального закладу, у ході якого студенти мають можливість закріплювати на практиці отримані теоретичні знання й практичні вміння.

Першорядну роль у навчанні майбутніх учителів технологій знань, умінь і навичок до педагогічної діяльності ми відводимо організації педагогічних умов, що сприяють усебічному розвитку майбутнього вчителя технологій, удосконаленню його педагогічної майстерності. Педагогічні умови передбачають включення студентів у творчу діяльність і науково-педагогічні дослідження, в основі яких лежить використання комп'ютерних навчальних програм [2].

Сукупність педагогічних умов, що підвищують ефективність підготовки майбутніх учителів технологій до педагогічної діяльності, потрібно поділити на три групи:

1) дидактичні – умови оволодіння студентами теоретичними, практичними й методологічними знаннями, вміннями та навичками педагогічної діяльності в навчальному процесі;

2) психолого-педагогічні – умови розвитку позитивної мотивації до застосування інформаційно-комунікаційних технологій і ціннісного ставлення до інформаційної культури, особисте прийняття технологій комп'ютерного навчання в цілому, розвиток творчих здібностей до педагогічної діяльності при створенні навчальних програм і використання їх у процесі навчання;

3) організаційно-методичні умови – створення середовища, що забезпечує формування досліджуваної готовності, організація занять з регулярним і цілеспрямованим використанням засобів ІКТ для навчання самих студентів, співпраця кафедр психології, педагогіки й технологічних дисциплін.

Охарактеризуємо детальніше ці умови.

Під дидактичними умовами ми маємо на увазі орієнтованість змісту підготовки майбутніх учителів технологій на застосування навчальних

програм у професійній діяльності шляхом додаткового включення в зміст технологічних дисциплін і дисциплін психолого-педагогічного напрямку, навчальних програм, що стосуються застосування їх у навчальному процесі до педагогічної діяльності; регулярне й цілеспрямоване використання в навчальному процесі активних методів навчання (метод проектів, рольові ігри, елементи програмованого, комп'ютерного, проблемного й розвивального навчання); спрямованість процесу навчання на формування професійно орієнтованих знань, умінь і навичок та використання комп'ютерних технологій навчання; починаючи з перших курсів, навчання майбутніх учителів технологій, застосування в навчальному процесі ВНЗ засобів ІКТ при поясненні, закріпленні, перевірці, оцінюванні знань, умінь і навичок, а також при організації самостійної роботи студентів. Дидактичні умови спрямовані на регулярне й послідовне застосування комп'ютерних технологій у навчанні самих майбутніх учителів технологій, сприяють досягненню єдиної мети – формуванню комп'ютеризованого інформаційно-освітнього середовища ВНЗ. Майбутні вчителі технологій, навчаючись у середовищі із широким використанням комп'ютерних технологій, можуть побачити всі їх позитивні сторони, а також особливості їх використання на різних етапах навчання.

Психолого-педагогічні умови передбачають психолого-педагогічну підготовку майбутніх учителів технологій, спрямовані на підвищення професійної готовності до педагогічної діяльності в педагогічних навчальних закладах, формування в студентів активного ставлення до застосування комп'ютерних технологій у навчанні; виховання інтересів до комп'ютерних програм широкого спектра застосування та потреб у засвоєнні й використанні таких програм; володіння сучасними методами навчально-виховної роботи в системі педагогічної діяльності; формування інтересу й професійно-творчої активності в створенні навчальних програм; забезпечення особистісно орієнтованого підходу до кожного студента; включення студентів у систематичну творчу діяльність з конструювання, створення, розробки сценаріїв, тестування й налаштування комп'ютерних програм; заохочення самостійного отримання знань, умінь і навичок за допомогою засобів ІКТ, а також використання одержаних знань, умінь і навичок у практичній педагогічній діяльності.

Необхідними організаційно-методичними умовами підготовки майбутніх учителів технологій до педагогічної діяльності стали:

- сучасне інформаційно-освітнє середовище у ВНЗ як необхідна умова інформатизації вищої освіти;
- модернізація системи методичної роботи у ВНЗ як основа організації процесу навчання майбутніх учителів технологій до педагогічної діяльності;
- організація виховної освітньої роботи з розвитку вмінь і навичок створення й застосування навчальних програм;

– створення творчого розвивального середовища, спрямованого на складання авторських програм навчального характеру [4].

Організаційно-методичні умови передбачають формування й розвиток у майбутніх учителів технологій потреби в застосуванні та створенні навчальних програм у навчальному процесі педагогічних навчальних закладів. До організаційно-методичних умов варто зарахувати створення навчально-методичного забезпечення процесу підготовки майбутніх учителів технологій до педагогічної діяльності в педагогічних навчальних закладах освіти.

Готовність майбутніх учителів технологій до педагогічної діяльності включає компоненти, критерії й рівні. Ці основні характеристики готовності майбутнього вчителя визначають подальшу якість і професійну спрямованість майбутнього фахівця.

Виділяють такі компоненти готовності майбутніх учителів технологій до педагогічної діяльності:

1. Мотиваційний – сукупність мотивів, що відповідають цілям і завданням педагогічної діяльності.

2. Когнітивний – пов'язаний з пізнавальною сферою людини. Він є сукупністю знань, необхідних для продуктивної педагогічної діяльності.

3. Операційний – сукупність умінь і навичок практичного вирішення завдань у процесі педагогічної діяльності.

4. Особистісний – сукупність особистих якостей, важливих для виконання професійної діяльності [5].

Структура готовності майбутніх учителів технологій до педагогічної діяльності може бути подана також як сукупність таких компонентів:

- професійна придатність;
- професійна підготовленість;
- особисті характеристики вчителя;
- професійна компетентність педагога.

Спираючись на досвід багатьох учених, критерії визначають як ознаки, за якими відбувається оцінювання рівня функціонування й розвитку. До основних критеріїв готовності майбутніх учителів технологій до педагогічної діяльності можна зарахувати: інформаційний, операційно-діяльнісний, творчий, особисто-ціннісний, результативно-рефлексійний [1]. Одним з основних компонентів готовності майбутніх учителів технологій до педагогічної діяльності є визначення рівня сформованості та готовності. Учені виділяють такі рівні:

Адаптаційний (початковий) – вчитель володіє низьким рівнем знань зі спеціальних і психолого-педагогічних дисциплін; відсутня самостійність у навчальній діяльності; низький рівень контролю, самоконтролю й корекції власної професійної діяльності; прояв незадоволеності вибором професії, слабкий рівень усвідомлення цілей сформованості майбутньої професійної діяльності.

Елементарний (середній) – пасивне ставлення до професійної діяльності; фрагментарні й несистематичні знання зі спеціальних і психолого-педагогічних дисциплін; недостатні вміння використовувати наявні знання для формування професійного становлення.

Частково-пошуковий (достатній) – емоційно-позитивне ставлення до професійної діяльності; яскраво виявляються знання зі спеціальних і психолого-педагогічних дисциплін, активність у їх подальшому оволодінні; прогнозування, здатність оцінити та відкорегувати свою професійну діяльність; здатність до саморозвитку й самодіагностики; самооцінка власних можливостей не завжди адекватна.

Творчо-дослідницький (високий) – чітке позитивне ставлення до професійної діяльності; уміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях; високий рівень знань зі спеціальних і психолого-педагогічних дисциплін; потреба в педагогічному самовдосконаленні й розвитку особи, поглиблення теоретичних і методичних знань; адекватна самооцінка й високий рівень самостійності [4].

Висновки. Отже, під формуванням готовності майбутніх учителів технологій до педагогічної діяльності в педагогічних навчальних закладах розуміють процес цілеспрямованого розвитку в умовах сучасного утворення всіх сторін і якостей особи, які становлять готовність до цієї діяльності.

Проблема підготовки майбутніх учителів технологій до педагогічної діяльності в педагогічних навчальних закладах недостатньо розроблена й вимагає подальшого дослідження та пошуку оптимальних шляхів її формування.

Список використаної літератури

1. Барбина Е. С. Теоретические аспекты профессиональной подготовки будущего учителя / Е. С. Барбина // Педагогические науки : сб. науч. трудов. – Херсон : Изд-во ХГПУ, 2001. – Вып. 27. – С. 96–99.
2. Беспалько В. П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения / В. П. Беспалько. – Москва : Прогресс, 1985. – 378 с.
3. Глузман А. В. Профессионально-педагогическая подготовка студентов университета: теория и путь исследования : монография / А. В. Глузман. – Москва : Поисково-издательское агентство, 1998. – 252 с.
4. Дьяченко М. И. Психологические проблемы готовности к деятельности / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – Минск : БГУ, 1976. – 176 с.
5. Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Миколаївська область / ред. рада вид.: В. Г. Кремень (гол.) та [ін.] ; редкол. В. Д. Будак (гол.) [та ін.]. – Київ : Знання України, 2010. – 311 с.
6. Пехота О. М. Освітні технології. Бібліографічний покажчик / О. М. Пехота. – Миколаїв, 2001. – 48 с.

Стаття надійшла до редакції 01.09.2016.

Шереметьева С. Г. Профессиональная подготовка будущих учителей технологий к педагогической деятельности

В статье описывается профессиональная подготовка будущих учителей технологий к педагогической деятельности. Рассматривается структура готовности будущего учителя технологий к педагогической деятельности. Обосновывается, что подготовка будущих учителей технологий к педагогической деятельности должна быть

тесно связана с учебно-воспитательным процессом высшего учебного заведения, в ходе которого студенты имеют возможность закреплять на практике полученные теоретические знания и практические умения. Выделены основные компоненты готовности будущих учителей технологий к педагогической деятельности.

Ключевые слова: педагогические технологии, учителя технологий, педагогическая деятельность, умение, навыки.

Sheremetyeva S. Professional Preparation of Future Teachers of Technologies is to Pedagogical Activity

In the article, professional preparation of future teachers of technologies is described to pedagogical activity. The structure of readiness of future teacher of technologies is examined to pedagogical activity. Grounded, that preparation of future teachers of technologies to pedagogical activity, must be closely associated with the educational process of higher educational establishment during that students have the opportunity to fasten in practice theoretical knowledge and practical abilities are got. The basic components of readiness of future teachers of technologies are distinguished to pedagogical activity.

In the article it is marked on the use of such innovative pedagogical technologies, as: acquaintance with the models of the personality-oriented studies of students; use of a project-experience method of studies; studies of students are in a collaboration; an evaluation of all types of activity of students is with the use of the special criteria and forms; connection of educational project is with educational state standards and on-line tutorials; interactive methods of studies; studies of reflection; studies are by means of the special system of questions; forming of the critical thinking and of thinking of high level.

Three groups of pedagogical terms that promote efficiency of preparation of future teachers of technologies to pedagogical activity are outlined: didactics; psychological and pedagogical; organizationally-methodical terms.

Also, in the article four components of readiness of future teachers of technologies are distinguished to pedagogical activity: motivational is totality of reasons that answer aims and tasks of pedagogical activity; cognitive- related to the cognitive sphere of man; operation is totality of abilities and of practical decision of tasks in the process of pedagogical activity; personality is totality of the personal internals important for implementation of professional activity.

Key words: pedagogical technologies, teachers of technologies, pedagogical activity, ability, skills.